

**Meetme 1.3.1 “Kvalifitseeritud tööjõupakkumise suurendamine” projekt 1.3.0102.09 – 0063
“Eelduste loomine vaimupuudega inimeste efektiivsemaks kaasamiseks tööturul”**

KARJÄÄRINÕUSTAMINE

**Kohandatud karjäärinõustamine Maarja Küla elanike
põhikooli järgsest ajast kuni avatud tööturuni**

Koostaja : Ly Mikheim

Maarja Küla juhataja

e-post: ly@maarjakyla.ee

tel: (+372) 730 2630

Mis on karjäärinõustamine

Karjäärinõustamine on inimese toetamine teadlike karjääriotsuste tegemisel ja elluviimisel. Nõustamine loob eeldused, et inimene suudab paremini analüüsida iseennast ja oma võimalusi ning planeerida ja ellu viia isikliku karjääriplaani tuginedes elukestva õppe põhimõtetele (<http://www.innove.ee/karjaariteenused/noustamine>).

Karjäärinõustamine on tegevus, mis toetab inimesi karjääri kujundamisega seotud otsuste tegemisel ja elluviimisel. Selle käigus käsitletakse kutse-, õppe- ja töökoha valikuga seotud teemasid (<http://www.tootukassa.ee/index.php?id=12505>).

Niiviisi mõtestavad karjäärinõustamise lahti kaks mõjukat institutsiooni Eestis, Elukestva Õppe Arendamise Sihtasutus INNOVE ja Eesti Töötukassa. Nendest definitsioonidest võib välja lugeda, et karjäärinõustamisega saab inimene kokku puutuda terve elu jooksul. Meie kirjutis annab ülevaate sellest, kuidas toimub karjäärinõustamine Maarja Külas ning milliseid mõtteid meil selle tegevuse käigus on tekkinud. Kogemuspõhise kirjutise koostamisele aitasid kaasa Räpina Aianduskooli erivajadustega noorte kutseõpperühma õpetajad ja meistrid, SA Maarja Küla tegevusjuhendajad, arendusjuht Huko Laanoja, rehabilitatsioonimeeskonna koordinaator Kristel Koppa, mille eest neile suur-suur aitäh. Erivajadustega inimeste karjäärinõustamise vajaduse, võimaluste ja võimalikkuse suutis meie jaoks usutavaks rääkida Helma Täht, tänu kellele võime täna rääkida oma kogemustest.

Paremini, kui tekstis edasi anda võimalik, selgitab meie elu- ja tööviisi, samuti oluliste valikute tegemise võimalusi ja elanike karjääriteed video. Selle valmimise eest tänab koostaja Ants Tammikut.

Karjäärinõustamine Maarja Külas

Maarja Külas elab 32 intellektipuudega elanikku, kellest 25 on läbinud või läbimas kutseõpet kodumajanduse ja/või aianduse erialal abitöölise oskuste omandamiseks. Esimeste elanike elama asumisega Maarja külla tekkis kohe vajadus arengut säilitavate või edasiviivate tegevuste järele. Need tegevused pidid arvestama elanike soove, võimeid ning meie võimalusi. Kaudselt alustasime esimeste jutuajamistega tegelikult nende noorte karjäärinõustamisega. Paraku oli meil väga vähe aimu endilgi, kuidas seda teha ja millisel moel suunata erivajadusega noort mõtlema oma tuleviku üle. Erivajadustega inimeste vajadusi ja võimeid silmas pidavaid ning neile sobivaid karjäärinõustamise koolitusi Eestis polnud. Esimesed ideed ja mõtted sündisid kogemuskoolituste käigus Rootsi ja Soome (Perttulan Ammatikoulu).

Oma töös alustasime proovi-katsetuse meetodil, pakkusime erinevaid töid Küla võimaluste piires, samuti kaasasime elanike lähivõrgustikku teada saamaks, mida nad oskavad, mille vastu tunnevad huvi. Järgmises etapis proovisime igapäevaste tööde tegemise käigus välja selgitada, millised tegevused meeldivad, millised valmistavad raskusi, milliseid tegevusi konkreetsete inimeste võimed lubavad teha. Unistuste ja reaalsuse vahel olid tihti väga suured käärid.

2010.a. oli mul võimalus osaleda Academia 2010 visiidil Soome Keskuspuisto Ammatiopisto'sse. Visiidi põhiteemaks Erivajadustega õpilaste nõustamine. Siin saime kinnitust, et erivajadustega inimeste vajadustega arvestav nõustamine ei saa olla traditsiooniline ja testide põhine ega ka mitte ainult sõnalise info jagamine. Keskuspuisto töötajad omavad pikaajalisi kogemusi kohandatud karjäärinõustamisel: inimese tegelik kaasamine erinevatesse töödesse nende tööde tavapärasel keskkonnas: töökojas, aias, metsas jm. inimest huvitavate töötegevuste valikus. Kogemuse analüüs ja nõustamine juba inimese enda isikliku kogemuse põhjal ja kutsevaliku tegemine arenguestluse meetodil. Inimese isikliku praktilise töö tegemise kogemuse põhjal toimub kohandatud karjäärinõustamine kutseõppe eel ja ka hiljem tööelus uute valikute ees seistes. Olime saanud väärtuslikke kogemusi, mida oli võimalik koheselt rakendada oma igapäevases töös.

2007. aastast tegutsevad Maarja Külas Röpina Aianduskooli kutseöppe rühmad, kus kolme aasta jooksul omandatakse kutseharidus aianduse alal. Igal aastal toimuvad arenguestlused annavad ülevaate õpilaste edusammudest ning täpsustuvad edasised plaanid. Oleme järjest rohkem hakanud otsima võimalusi ise pakkuda lõpetajatele võimetekohast tööd ja mitte pelgalt külas elavatele inimestele, vaid ka piirkonnas laiemalt.

2010. aastast on Maarja Külas töös ESF meetme 1.3.1 „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine“ projekt „Puuetega inimeste töökoolitus Maarja Külas ja Tartu butiik-töökojas“

Koostöö Töötukassaga

Eelmise kümnendi esimesel poolel hakkasid tänases Töötukassas tööle puuetega inimeste juhtumikorraldajad. Selline ametikoht oli näiteks Tartu osakonnas. Põlva osakonnas tollal selle jaoks eraldi ametikohta ei olnud, kuid kohalik töötaja oli Maarja Küla elanikega tihedas läbikäimises.

Alates 2005. aastast on osa meie elanikest registreerinud endid töötuks. Seeläbi on tekkinud meie kogukonna intellektipuudega külaelanike jaoks ka tulemuslik koostöö Eesti Töötukassaga.

Töötukassal on Eestis parimad võimalused intellektipuudega inimestele karjäärinõustamise pakkumiseks. Nii neile, kellel taskus kutseõppe läbimist tõendav tunnistus kui ka põhiharidusega noortele. Lähtekohaks on ikkagi nõustatava enda praktiline kogemus, aga nüüd juba avatud tööturu „päris” töökeskkonnas ja töötegija rollis.

Meie elanikud on läbi Töötukassa käinud tööpraktikatel erinevates kohtades:

Tartu Marja Koolis köögitöölise abina, kasvataja abina;

Tartu Kaubamajas toidukaupade osakonnas müügisaali abitöölisena;

firmas Muinasmööbel puidumeistri abilisena;

Tartu Kesklinna Koolis köögiabilisena jm.

Koostöö Töötukassaga on olnud tegus. Karjäärinõustajal on endal avatud tööturu seisukohalt väga selged nõudmised, mida praktikant ja ka vastuvõttev organisatsioon täitma peavad. Nende nõudmiste täitmist jälgitakse ja hinnatakse asjatundlikult. Selline lähenemine on taganud ka edu noorte tööeluks valmisoleku kujunemisel. Siiski puudub meil veel pretsedent selle kohta, et tööpraktika läbinud intellektipuudega inimene leiab endale püsiva töökoha samas firmas, kus ta praktika edukalt sooritas. On tunne, et see aeg tuleb järjest lähemale. Tööpraktika sooritajad on saanud tunnustuse nii karjäärinõustajalt kui ka töökohalt. Majanduslikel põhjustel on aga tööandja rohkem huvitatud tööpraktika läbiviimisest juba uue kliendiga, keda Töötukassa töökohale saaks suunata.

Karjäärinõustamine Maarja Külas Räpina Aianduskooli kutseõppijatele

Maarja Külas tegutsevates Räpina Aianduskooli kutseõpperühmade töös toimub õppijate karjäärinõustamine igapäevase pikaajalise protsessina, mis aeg-ajalt kulmineerub arenguestluste vormis.

Õpperühma õpetajad loobusid arenguestluste klassikalisest vormist ning hakkasid arenguestluste pidama kolmenädalase tsükliks. See tähendab, et kolmenädalase perioodi vältel juhivad õpetaja abi (Räpina Aianduskooli poolt) ning tegevusjuhendaja (Maarja Küla poolt) igal päeval intensiivsemalt vestluste teemasid selles suunas, et õppijad hindaksid oma praktilise kutseõppe päevakogemusi. Toetatakse noorte mõttekäiku selles suunas, et samm-sammult kujuneksid arusaamad, millised on õpilase enda soovid ja võimalused oma elule peale kooli lõpetamist. Pikemate arutluste aluseks on viimase ajavahemiku aktuaalsed kogemused praktilises kutseõppes ja igapäevase töö harjutamises.

Koos Räpina Aianduskooli õpetajaga arutatakse tundide ajal erinevate ametite (spetsialiseerumise võimaluste) häid ja paremaid külgi. Võetakse luubi alla ka jutuks olevate tööülesannete sobivus inimesele endale. Abivahenditena kasutatakse joonistusi - õpilane värvib töölehel ära nende tegevuste pildid, mis talle rohkem meelepärased on jne.

Maarja Küla peremajas tehtavate tööde käigus hinnatakse elaniku oskusi ja võimeid tema poolt eelistatud tööülesannete täitmisel. Peale kolmenädalast perioodi kogunevad kõik Räpina Aianduskooli kutse- ja abiõpetajad ning Maarja Küla tegevusjuhendajad, kes konkreetse inimesega tegelevad, kokkusaamisele. Sinna esialgu õpilasi/elanikke veel ei kutsuta. Noore (õppija ja ühtlasi Maarja Küla elaniku) ühtses tugigrupi ringis täidetakse ära koolipoolne karjäärinõustamist puudutav osa arenguestluste dokumendis. Samasisuline info liigub koheselt ka rehabilitatsiooniplaani täitmist kajastavasse dokumenti ja hoolekandeteenuses nõutavasse arengukavasse.

Seejärel kohtub õpilase ja tema vanemate või hooldajatega meeskond, kuhu kuuluvad õpetajate abid, eripedagoog ja õpperühma koordinaator (kutseõpetajaid siia arenguestlustesse tavaliselt ei kaasata). Sel viisil oleme saanud Maarja Küla elanike suhtes selgemaks teha just õpilase enda eelistused oma tuleviku suhtes ning oskame omalt poolt

talle (ka R pina Aianduskoolile) soovitada noore arengu toetamiseks parimaid õppimis- ja karj ariv imalusi. Kooli poolt saab selleks ära kasutada ka individuaalse õppekava võimalusi.

R pina Aianduskooli Maarja Küla  pper hm võtab õpilasi vastu iga aasta sügisel, kohapeal on võimalused õpilaskodu kasutamiseks. Rohkem infot saab küsida õpperühma koordinaatori Huko Laanoja käest (tel: 7 302 630).

Karjäärinõustamine ESF meetme 1.3.1 „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine“ projekti „Puuetega inimeste töökoolitus Maarja Külas ja Tartu butiik-töökojas“ raames

Meie arendustöö tulemused Maarja Küla noorte toetamisel tööturu suunas ESF meetme 1.3.1 „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine” projekti 1.3.01.02 „Eelduste loomine vaimupuudega inimeste efektiivsemaks kaasamiseks tööturul” ja senised edukogemused on meid innustanud otsima selle töösuuna järjekindlaks jätkamiseks ja laiendamiseks uusi toetavaid tingimusi. Me alustasime intellektipuudega noorte karjäärinõustamise võimaluste mitmekesistamiseks uut ESF meetme 1.3.1 „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine“ projekti „Puuetega inimeste töökoolitus Maarja Külas ja Tartu butiik-töökojas“.

Uue projekti raames on nii Maarja Küla elanikel kui ka teistel soovijatel väljastpoolt küla võimalus osaleda kuuekuulisel väljaõppel, mille käigus saab osaleja panna end proovile erinevates töövaldkondades. Siin ei ole õpingud otseselt kutseõppe (nagu seda on koolitus projektis „Eelduste loomine vaimupuudega inimeste efektiivsemaks kaasamiseks tööturul”), vaid pigem täiskasvanukoolituse kursus. Selle aja jooksul selgub enamasti kitsam tööala, milles inimese võimed kõige paremini rakendust saavad ja mis temale ka meeldib. Pakutavad tööalad erinevad kursuse toimumise aastaegade lõikes. Suvel on põhirõhk aiatöödel, kuid on võimalusi ka käsitöök, haljastustöödeks, savitööks ja puutööks. Talvel langeb aianduse pool ära, seevastu suureneb ajamaht teistes nimetatud valdkondades.

Projekti raames on juba avatud kauplus Tartu Lõunakeskuses, kus pidevalt töötavad 3-4 projektis osalejat juhendajate käe all. Selles poes on praktiliselt need noored, kelle puhul on suured võimalused tulevikus iseseisvamaks eluks (toetatud elamine, töötamise toetamise teenused). Klienditöö erioskusi õpitakse spetsiaalsetel koolitustel, mida viivad läbi Vana-Antsla Kutsekeskkooli õpetajad. Poes töötavad noored elavad oma praktikaperioodi ajal Tartus projekti vahenditega soetatud korteris. Nende elustiil erineb pisut kogukonnaelust, sest neile inimestele on juba suuremad nõudmised iseseisva toimetuleku harjutamiseks.

Tänaseks oleme laiemalt teostanud eelnevalt projektides ja Maarja Küla tavaelus katseliselt rakendatud ning häid tulemusi andnud karjäärinõustamise põhimõtteid ja meetodeid. Igale inimesele on olemas sobiv tööala. Intellektipuudega inimesel tuleb see võimalikult reaalses töökeskkonnas praktiliste tööharjutuste kogemuse kaudu asjatundliku juhendaja abiga üles leida. Seejärel saab eduelamusele toetudes tõsta huvi tehtava vastu ja arendada tööks vajalikke oskusi juba võimalikult tavapärasel sisuringis – praktiline töö, suhtlemine, enesejuhtimine ja iseseisvus, klienditeenindus, (lihtne) majandusarvestus jm konkreetse tööga seonduv. Noore arengu toetamiseks on koolitusel või töö käigus õppimisel väga oluline anda pidevat tagasisidet nii edusammude kui ka vajakajäämist osas. Spetsialisti tugi ja hea asjatundlik koostöö noorega tagavad parima võimaliku tulemuse ja avavad tee täiskasvanu eneseteostuseks tööelus. See saab aga toimuda ainult hoolivas ja toetavas keskkonnas.

Puudega inimesed vajavad eneseteostuseks ja ühiskonnas osalemiseks erinevat toetust. 2011.a. alates on Maarja Küla tööharjutustes osalevad inimesed kaasatud rehabilitatsiooniprogrammi „Eelduste loomine toetamaks erivajadustega tööealiste noorte tööturule sisenemist ja integreerimist ühiskonda“.

Projekti kohta saab täpsemat infot projektijuht Natalja Alp'i käest (tel: (+372) 730 2630) Rehabilitatsiooniprogrammi kohta saab infot koordinaator Kristel Koppa käest (tel. (+372) 5900 7344).

Video „Karjäärinõustamine Maarja Külas”

<http://vimeo.com/22361554>

Videos antakse ülevaade:

- Maarja Küla elukeskkonnast;
- Räpina Aianduskooli kutseõppurite õppeprotsessist;
- tööharjutuste läbiviimisest;
- Maarja Külas valminud toodetest;
- tööharjutusest väljaspool Maarja küla;
- töötamisest Maarja küla butiik-töökojas Tartu Lõunakeskuses;
- igapäevaelu toimetustest;
- vaba aja sisustamisest.